

OLAVINLINNAN OPAS

Savonlinnassa 1923.
Savonlinnan Kirjapaino Osakeyhtiö.

Valokuvaamo OLAVI

Savonlinnassa . Olavintorin vieressä

Puhelin 160.

Suosittelaa arv. yleisölle.

Huom.! Ainoa täydellinen

valokuvausliike paikka-

kunnalla.

Varastossa suuri valikoima maisemakuvia Savonlinnasta ja ympäristöstä.

OLAVINLINNAN OPAS

Savonlinnassa 1923.
Savonlinnan Kirjapaino Osakeyhtiö.

OLYMPIAN MOUNTAIN PAPERS

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

SAVONLINNAN KAUPUNKI.

Kaupunki, jonka historia läheisesti liittyy sen vieressä sijaitsevan linnan historiaan, on saanut kaupunkioikeutensa 4 p. lokak. v. 1816, ja käsittää nykyään n. 4,200 asukasta. Se on rakennettu Haapaveden ja Pihlajaveden välisille saarille, mitä viehättävimmälle paikalle, jossa saaret ja salmet, selät ja lahdet, kalliot ja lehdikot tarjoavat vilkasta vaihtelua. Itse kaupunki, sekä sen vanha että uudempi osa ja kylpylaitoksen puoli, tekee niinkään hyvin hauskan kokonaisvaikutuksen. Menneiden aikojen muistoja herättävä ilmiö tässä panoraamassa on kaupungin laidalla kohoava linna.

Kaupungin näköaloista on huomattava etenkin näköala Näлкälinnasta ja kylpylaitoksen näkötorresta yli Pihlajaveden (etelässä) ja Haapaveden (pohjoisessa) lukuisine saarineen ja salmineen, joita loitolla rajoittaa vaihtelevan ja voimakkaan näköinen, vaarain ja notkojen viivaama taivaanranta. Vallalla olevat havumetsät tekevät ympäristön luonteen enemmän juhlalliseksi kuin hymyileväksi, ja salojen kainaloista pilkoittelevat vähät viljelykset herättävät rauhaisan ynnä viihdyttävän tunnelman. Mainio

tilaisuus näiden näköalain nauttimiseen on Olavinlinnan tornien aukoista, joista katsojalle tarjoutuu silmälltäväksi rajoitettu, mitä viehättävin maisemakuva kerrallaan.

OLAVINLINNA.

PÄÄSY LINNAAN. Tie linnaan kaupungin lävitse on mutkikas mutta helposti osattava. Pieni silta johtaa lähellä rantaa olevalle sievälle Tallisaarelle, mistä soittamalla kutsutaan venemiestä.

LINNAN LUONTEESTA. Valtavan vaikutuksen tekee Olavinlinna sekä kauempaa että lähempää katsottuna, vetten väliseltä kalliosaarelta kohoten voimakkaine, harmaakivisine muureineen ja jykevine torneineen, nyt hyljaisena, ennen uhkaavana tähystellen lukuisin ampumaukoin ympäristöönsä.

Luonteensa puolesta on linna useimmista keskiajan linnoista eroava, syystä että se on rakennettu ruutiaseiden käytäntöön tultua. Siinä on erotettavissa kaksi rakenteeltaan ja iältään sangen erilaista pääosastoa, nim. 1) pikku- ja isonpihan ympärillä olevat tornit niiden välisine muureineen, paitsi isonpihan itäistä ja eteläistä puolta, ja 2) linnan etelä- ja itäpuolella olevat matalamat esivarustuslaitokset eli n. s. sarvet („bastionit“) ja ulkopiha. Edellinen osa on keskiajan lopulta ja uuden-

ajan alulta, eli Ruotsinvallan ajalta, mutta osottaa vielä paljon varhaisia piirteitä, vallankin ylhäältä päin tapahtuvassa puolustustavassa korkeista, useilla ampumakeroksilla varustetuista torneista ja muiden rakennusten yläreunalla kulkevista ampumakäytävistä. — Jälkimäinen osasto taas, ja nimenomaan siihen lukemamme sarvet, kuuluvat uudenaikaisempaan linnoitusjärjestelmään mahtavine, alhaalla melkein vedenrajassa olevine kanuunaholveineen. Tosin ovat ne muualla tavallisesti maalla päällystetyt, ja siten sekä lujemmiksi että vaikeammin huomattaviksi tehdyt, mutta tähän eroavaisuuteen näyttää olevan etsittävässä syy osaksi Olavinlinnan ahtaasta asemasta, osaksi linnoitustaidon myöhäisestä kehityskannasta Venäjällä. Mainittu osasto on pääasiassa nim. 1700-luvun lopulla rakennettu tai uudestaan muodostettu venäläisten toimesta, joiden haltuun linna oli pikkuvihan aikana lopullisesti joutunut.

Kun silmäilee linnaa loitolta pohjoisen puolelta, näkee yht'aikaa sen kolme pyöreätä tornia,¹ joiden kunkin yläreunalla on rivi pyöreitä aukkoja (niiden tarkoituksesta lähemmin tuonnempana). Tornien välisen linnanmuurin yläreunalla ja samalla kohdalla itsekussakin tornissa pistää silmiin toinen vielä huomattavampi aukkosarja, joka edel-

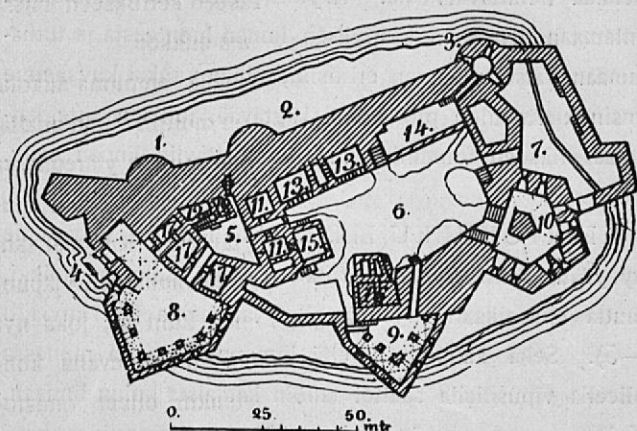
¹ Näistä torneista nimitetään läntisintä eli kaupunginpuolista kellotorniksi (siinä olleen kellolaitoksen takia), keskimmäistä kirkkotorniksi (sen eräässä kerrassa olevan kappelin takia) ja itäisintä Kiilintorniksi (linnanpäällikön Niilo Kijlin mukaan).

leen on linnaan tullessa havaittavissa portin yläpuolella näkyvässä korkeassa, viistosti alenevassa linnan muurissa, sekä vielä muuallakin. Tämän aukkosarjan kohdalla on linnassa kiertänyt aikoinaan aivan ylt' ympäri puolustus-käytävä, jonka aukoista vihollista on ampumalla saattanut edullisesti hätyyttää. Tämä puolustuskäytävä on vieläkin suurimmaksi osaksi jällellä, jatkuen samassa tasossa eräisiin myöhemmistäkin varustuksista. Se on linnan kaikkein hauskimpia, joka kohdalla sotaista tunnelmaa herättäviä osia. Käynti pitkin sitä on omansa antamaan oivallisen käsityksen linnan luonteesta ja tutustamaan katsojaa linnan eri osiin, minkä vuoksi kuvaamme ensin kiertokulun pitkin tätä käytävää, johtaen sitte katsojaa erikseen torneihin y. m. huomattaviin linnan osiin.

KIERTOKULKU LINNASSA. Linnaan saavumme nykyään Tallisaarelta ja siitä veneellä salmen poikki, mutta entisaikaan on siinä ollut lauttasilta (ks. kuvia 3—5). Sekä kaupungin- että linnanpuoleisessa rannassa olleella vipusillalla saattoi tällöin katkaista kulun linnaan. Kuljettuamme synkän holvikäytän ja vesiportinsarveksi nimitetyn esivarustuksen (ks. asemapiirrosta kuv. 1) sekä sitte toisen holvikäytävän ja linnan pikkupihan kautta joudumme vihdoin kolmannen holvikäytävän kautta linnan isolle pihalle kauneine, eri korkeille pengermille linnan korjauksen jälkeen tehtyine puisto-istutuksineen.

Suuntaamme kulkumme isonpihan poikki sen kaakkoispuolella olevaa paksua sarvea kohti, nousten siihen harmaakivisiä portaita myöten ja alkaen kiertokulkumme puolustuskäytävän myöhäisimmistä varhaisimpiin osiin päin.

PUOLUSTUSKÄYTÄVÄ. Paksunsarven yläreunalla kulkeva ampumakäytävä on varustettu kymmenellä valtavan holvikaaren keskellä sijaitsevalla kanuuna-aukolla.

Kuva 1. Linnan pohjapiirros nykyajalta, alimman kerroksen tasalta.

- 1 kellotorni. 2 kirkkotorni. 3 Kiilintorni. 4 linnanportti. 5 pikkppiha.
 6 isopiha. 7 ulkopiha. 8 vesiportinsarvi. 9 vähänportinsarvi. 10 paksusarvi.
 11 pää-asuinkerros. 12 ajutantin huoneusto. 13 kasarmihuoneusto.
 14 uuden kasarmien perustat. 15 ent. kanslia, nyk. vahtimestarin asunto.
 16 upseerihuoneuston sija. 17 linnanisännän huoneuston sija.

Keskiosassa, jossa on vahva pilari katon kannatusta varten, on pidetty esillä lattia-aukoista ylösnostettuja ampumavaroja. Tämän jälkeen tulemme linnan itäpuolisen ulkomuurin yläreunalla sijaitsevaile käytävälle, jonka kohdalla on neljä äskenkerrottujen kaltaista kanuuna-aukkoa, ja jonka sisäpuolinen, alempana oleva osa on taas ampumavarain esillä pitämistä varten. Pihanpuolisessa muurissa on kaksi pientä aukkoa, jotka mahdollisesti ovat voineet olla pihan ampumiseen ajottuja.

Saavumme sitten Kiilintornin erääseen kerrokseen, missä on neljä edellisten kaltaista ampuma-aukkoa.

Sitte joudumme pitkälle, seitsemällä ampuma-aukolla varustetulle käytävälle pohjoispuolisen muurin ulkoreunalla. Vähän matalammalla on pihanpuolisen muurin yläreunassa kahdeksan pienempää aukkoa, jotka nähtävästi ovat kuuluneet samankaltaiseen ampumakäytävään. Kummallakin käytävällä on epäilemättä täytynyt olla aukkojen yläpuolella katos, arvattavasti samantapainen kuin se, joka nyt kiertää pikkupihan ylälaiteilla. — Puheenaolevalla kohdalla sijainneet alasuojat ovat tietenkin olleet varastosuojia.

Jatkamme sitten kulkuamme kirkkotornissa (puoli kierosta ylempänä) kiertävää, kahdeksalla aukolla varustettua käytävää myöten (aukoissa ovat puiset reiälliset tykinalustat). Käytävä kiertää kappelina pidetyn, aivan akkunattoman suojan yläosaa.

Kirkkotornista joudumme sen ja kellotornin väliselle, pohjoisen muurin ulkoreunalla olevalle, neliaukkoiselle käytävälle, sekä sitte kellotornin mielenkiintoiseen käytävään.

Ampuma-aukkoja on kahdeksan kappaletta puisine tykinalustoineen. Käytävän päässä on pieni vankisuoja, ja sen sisäpuolella, hieman alempana n. s. kasematti, s. o. lataajia varten laadittu suoja, mistä valmiiksi ladatut aseet erityisten, käytävän lattian tasalla olevain holviaukkojen kautta annettiin ampujille. Näitä holviaukkoja on kolme avonaista, neljä umpeen muurattua, ja niiden yläpuolella on neljä pientä nelikulmaista aukkoa ruudinsavun poistamista varten. Lattiassa on nelikulmainen aukko, minkä kautta vivuttiin alhaalla olevasta varastosuojasta ampumavaroja ylös. Kasematti on takalla varustettu.

Kellotornista laskeutuu puolustusikävä kaltevasti alas päin pitkin pikkupihan länsipuolta. Siinä on nykyään kolme avonaista ampuma-aukkoa, kolmesta muusta on linnan korkeudessa jätetty vain komero ulkopuolelle merkiksi. Pikkupihan eteläpuolella on yksi ainoa aukko sekä kaksi komeroa ulkopuolella. Itäpuolella on lopuksi viidellä aukolla varustettu käytävä, jonka ampuma-alue on isoon pihaan päin.

TORNIT. Jonkun verran muurista ulkonevat tornit ovat tarkoitettut paitsi rintama- (s. o. suoraan tapahtuvaa)

ampumista, myös niiden välisten muurien sivaisemista varten (s. o. ampumalla estämään vihollista lähenemästä muuria ja muurinrikkoutumista hyökkäämästä linnaan). Niiden pyöreä muoto on omansa tekemään tornit vastustuskykyisemmiksi piiritystykkien kuulia vastaan kuin aiemmin käytännössä ollut nelikulmainen tornimuoto.— Tornien katsomisjärjestys olkoon katsojan valittavana; päästäkseen vähimmällä rappujen astunnalla esitämme tässä kunkin iornin järjestään, ylhäältä alkaen, viitaten ensin eräisiin niille yhteisiin piirteisiin.

Kunkin tornin ylin kerros on, kuten jo on huomautettu varustettu pyöreillä ulospäin laajenevilla aukoilla, joiden alapuolella on nähtävinä toisia, myöskin pyöreitä (paitsi Kiilintornissa, jossa ne ovat nelikulmaisia ja pitkähköjä), mutta edellisiä pienempiä aukkoja. Mitä näiden aukkojen tarkoitukseen tulee, on ylinnä olevia aukkoja todennäköisesti pidettävä tähystysreikinä tai ampumaaukkoina kevyitä aseita varten. Alapuoliset pienemmät aukot ovat sovitettut siten, että ne varmaankin ovat tarkotetut johtamaan vettä pois puheenaolevasta kerroksesta. Tällöin olisi oletettava, että sensijaan kun kunkin tornin katto nykyään alkaa ihan muurin reunalta, se ennen olisi ehkä alkanut vähän sisempää, jossa tapauksessa muurin sisäpuolella olisi ollut ylt' ympäri kaita, katoton käytävä. Tornien aikoinaan pyöreäkaaraisesti koristettu ja nähtävästi peittämättömäksi aijottu yläreuna viittaa myös mieles-

tämme tornikattojen rakennetta aiotun toisenlaiseksi kuin se nykyään on.

Tornien yläosan nykyinen muoto johtuu vasta 1700-luvun lopulta, jos saamme sen päättää vanhoista, epä-tarkoista piirroksista. Kaikissa tapauksissa johtuu se linnan myöhemmiltä rakennusajoilta, kuten itsekukin saattaa päättää vertaamalla vain kello- ja kirkkotornin ylimmän muurauksen pieniä punertavia tiiliä alempana oleviin isoihin ja ruskeanvärisiin tiileihin. Edelliset tiilet viittaavat myöhemmän aikaiseen muuraukseen, jälkimäiset taas aivan linnan alkuaikaan, kuten saatamme lisäksi päättää tiililimityksestä. Yläosassa on nimittäin tiilijärjestys sekalainen, mutta alempana, noiden isojen ja ruskeiden tiilien kohdalla on käytetty n. s. lokkimuurausta, s. o. samassa tiilirivissä vaihtelee vuoroin pitkä ja lyhyt tiili, niinkuin keskiajan loppupuoliskolla oli tapana. — Uuden ja vanhan tiilimuurauksen raja (kello- ja kirkkotornissa) näyttää osottavan tornien alkuaan ehkä päättyneen alempana ja olleen muurisakaroilla tai ampuma-aukoilla, eli siis samantapaisella, muurin yläreunalla kulkevalla puolustuskäytävällä varustetun, jommoisesta edellä olemme kertoneet.

Ulkopuolella on tornien yläosassa vielä huomattava pari rakenteellista koristeaihetta, nim. ylimpään aukkojen alapuolella ulkoneva, harmaakivinen liista, ja vesiaukkojen alapuolella kello- ja kirkkotornissa kolmen tiilirivin vah-

vuinen laakea syväne, ynnä Kiilintornissa sen kohdalla ulkoneva kiviliista.

Kellotornissa on ylimmän kerran alapuolella tiiliholvinen ampumakerros, viidellä aukolla ja kolmella samantaisella komerolla varustettu. Seuraavassa kerroksessa alaspäin on kolme isoa akkunakomeroa, tarvelaitos ynnä takka ja on tämä kerros selvästi asuinsuoja. Sitte seuraa edellä kuvattu kasemattikerros, ja alinna korkea, kahdeksanosaisesti holvattu kellari eli varastosuoja, jossa on yksi ampuma-aukko salmen puolella.

Kirkkotornin ylimmän kerran alapuolella on holvattu asuinhuone takkoineen ja kivisillä penkeillä varustettuine kolmine akkunoineen, jotka sopivat vain pienillä aseilla ammuttaviksi. Seuraava on takalla varustettu ampumakerros, jossa on neljä, puisilla pyssynalustoilla varustettua ampuma-aukkoa. Tämän alapuolella on ennen kuvattu ampumakäytävä ynnä sen keskeinen kappelisuoja, johon sisäänkäytävä on ulkopuolelta. Sitte seuraa lautalakinen kerros, jossa on kaksi puisilla pyssynalustoilla varustettua ampuma-aukkoa, toinen länsi-luoteisessa, toinen itä-kaakkoisessa seinässä (viimemainitun ampumasuunta on etelä-kaakkoinen eli isoonpihaan päin antava — seikka, johon tuonnempana vielä kosketamme). Puheenaolevan kerroksen alapuolella on viimeinen suoja jossa on Sture ja Tott suvun vaakunalla varustettu takka (ks. kuvaa 2). Siinä on kaksi ampuma-aukkoa, pohjan-koillisella puolella.

tiilinen ja luoteispuolella harmaakivinen, ynnä lounaispuolella muuan tukkoonpantu, viime mainitun kaltainen aukko. Tämä suoja on erityisesti huomattava, kuten vielä

Kuva 2. Takka kirkkotornin alakerrasta, Tott ja Sture suvun vaakunalla varustettu.

saamme esittää, ovien runsauden takia, joista yksi antaa eteläänpäin (n. s. herrastupaan uuden kirkon alapuolella — näistä myöhemmin enemmän) yksi länteen, yksi itään ynnä yksi vielä kiertoportaille.

Kiilintornin kaikki ampumakerrat ovat aukoiltaan samanlaisia kuin ennen kerrottu puolustuskäytävän kohdalla

sijaitseva: Ylimmän kerroksen alapuolella olevassa suojassa on tiiliholvi.

ASUINSUOJAT. Paitsi jo paria mainittua, kirkkotornissa sijaitsevaa asuinsuojaa, on sellaisia ollut kelloja kirkkotornin välisessä rakennuksessa, joka nykyään on aivan autio. Siinä on ollut useita eri suojia, joista kuitenkin osa on ollut kellareina tai varastohuoneina mainittujen tornien väliselle puolustuskäytävälle.

Kirkkotornista eteläänpäin on linnan pääasuin kerros (ks. pohjapiirrosta kuva 1). Ylinnä on iso ja komea tynnyriholvinen sali, joka alkuaan nähtävästi on ollut juhlasalina eli n. s. kuninkaansalina, s. o. linnanherran ja hänen perheensä asuntona, mutta sittemmin sekä luterilaisena että kreikkalaisena kirkkona. Sen alapuolella on toinen iso sali, jota on pitäminen asiakirjain mainitsemana herrastupana, ja joka ennen on varmaan ollut hauska ja kotoinen, linnaväen arkielämän keskuksena oleva asuintupa. Sen alla on vielä kellareita (hiilikellari, ruutikellari y. m.).

Edellä kuvatut asuinsuojat ovat suoranaisesti linnan puolustuslaitoksiin liittyviä, mutta niiden lisäksi on vielä mainittava muutamia linnan muurien sivulle laadittuja myöhäisaikuisia asuinrakennuksia. Sellainen on pikku-
pihan pohjoispuolella oleva n. s. ajutantinkerros, 1700-luvulta johtuva, ulkopuoliselta arkkitehtuuriltaan kuvaava

rakennus. — Tähän rakennukseen on sijoitettu erinäisiä jäännöksiä, saarnatuoli y. m. Säämingin revitystä vanhasta kirkosta, ase y. m. kokoelmia j. n. e. Isonpihan pohjoispuolella on entinen kasarmihuoneusto, nykyään autio ja katoton, ennen turvallinen ja pulpettikattoinen rakennus, jossa linnan keitto-osasto on sijainnut. Tämä rakennus johtune viimeistään 1600-luvun alkupuolelta. Sen rinnalla on ollut aina isonpihan itämuuriin asti ulottunut, tiilinen, muuten samankaltainen, uudempi kasarmihuoneusto, josta nykyään on enään vain perustuksia jäljellä. Isonpihan länsipuolella on edelläkerrotusta linnan juhla-kerroksesta ulkoneva rakennus, jossa nykyään asuu vahtimestari ja jossa ennen oli linnanvoudin kanslia. Ennen on alakerrassa viimeksi ollut leipomo, sitä ennen myllyhuone useine kivipareineen. Kulmittain tähän rakennukseen nähden on ollut n. s. upseerihuoneusto, jonka kohdalla, ylhäisellä pengermällä, on pienoinen puisto.— Vihdoin on linnan lounaispuolella sijainnut myöskin linnan korjauksessa hävitetty linnanisännän huoneusto, myöhäisaikuinen rakennus sek in, jonka sija on niinikään yläväksi puistopengermäksi muodostettu.

UUEMPIIN VARUSTUSLAITOKSIIN kuuluu ennen mainittu paksusarvi hämmästyttä herättävine holveineen keskikerrassa ja valtavine makasiiniholveineen alakerrassa. Siitä länsisuuntaan on toinen samantapainen kanuuna-

sarvi, n. s. vähänportinsarvi, ja linnan lounaispuolella, mainitun linnanisännän huoneuston sijalle tehdyn puistopengermän juurella on n. s. vesiportinsarvi, sekä linnan länsikolkassa muuan vähäinen sarvivarustus, joita kaikkia yhdistää yhtämittainen myöskin ampuma-aukoilla varustettu muuri.

Linnansaaren itärannalla on ulkopiha mataloine muureineen, jotka sanotaan rakennetuksi kolmivuotisen sodan jälkeen muka sen johdosta, että ruotsalaisten piirityksen aikana ammuttiin jokainen, ken lähetettiin tältä puolen vettä noutamaan. Sen kohdalla on ennen ollut paaluvarustus (ks. pohjapiirrosta kuv. 4).

LINNAN RAKENNUSVAIHEISTA. Aikoja sitten hävinnyt kivinen seinätaulu on linnan rakentamisesta mainnut.

Herran vuonna 1475 rakennutin minä Erik Akselinpoika, Lagnön Ritari, tämän linnan Jumalalle kunniaksi, Kristukselle, pyhälle kristinuskolle vahvistukseksi, ja silloin oli vaimoni nimi Elina Kustavintytär Lagmansön rouva. — Alla olivat Tott ja Sture suvun vaakunat kuvatut.¹

Erik Akselinpoika Tottin kirjeen mukaan v:lta 1477 Sten Sture vanhemmalle olisi linna rakennettu v. 1475

¹ Samankaltaisia Tott ja Sture suvun vaakunalla tai yksinään Tott suvun vaakunalla varustettuja kivitauluja on vieläkin kello-tornin ja kirkkotornin ulkomuureissa sekä jälkiä eräästä sellaisesta pääasuinrakennuksen ulkomuurissa.

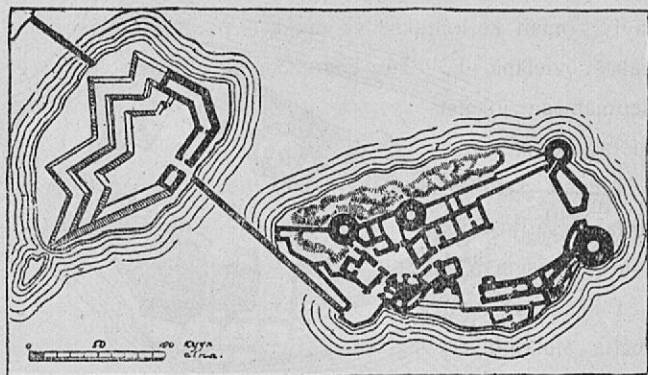
„puuneuvoilla“ ja vasta kaksi vuotta myöhemmin kivistä torneineen, ympärystymuureineen ja muine tarpeellisine huoneineen.¹ Rakennustyötä varten oli hankittu kuusi-toista hyvää ulkomaalaista muuraria ja sitä oli suoritettava venäläisten ahdistellessa, minkä vuoksi Erik Akselinpojan täytyi oman kertomuksensa mukaan panna ruodun sotaväkeä, vieläpä 12—14 haarniskaan puettua huoviaan seuraamaan jokaista lauttaa, joka lähti kiviä, savea tai hietaa noutamaan.

Linnan seuraavista rakennusvaiheista antavat, paitsi joitakin säilyneitä kirjeitä, tilikirjat ja myöhemmiltä ajoilta johtuvat asemapiirroksiset yksit ja toisia hajanaisia tietoja.

Pikkupihan ympärillä olevat rakennukset, lukuunottamatta ajutantinkerrosta, ja niiden lisäksi muuan pikkupihan kaakkoiskolkassa sijainnut pyöreä torni, nimeltään pyhän Erikin eli mustatorni (ks. kuvia 3, 4 ja 5), joka 1700-luvulla on hävinnyt, ovat jo 1500-luvun alkupuoliskolla olleet olemassa, kuten eräästä Kustaa Vaasalle lähetetystä kirjeestä selviää. Siinä sanotaan, että linna on hyvässä kunnossa, ja että sen itäpuolella Venäjää vastaan on kaksi tornia, jotka ovat sivaisemiseen kelvolliset, vaikkakin toinen on jonkun verran turmiolla. Lisäksi mainitaan olevan kiertäviä, osittain kaksinkertaisia suoja-

¹ Tott nimitti linnan kirjeen mukaan P. Olavinlinnaksi, mutta sensijasta tuli pian käytäntöön nimitys Uusilinna (Nyslott); suomeksi lienee linnaa aina kutsuttu Savon linnaksi.

varustuksia ympäri koko linnan, vaikka ne ovat paikoin sortuneita. Eräässä toisessa samanaikaisessa kirjeessä Juhana herttualle (v:lta 1556) puhutaan linnan varustamisesta, arvelen, että veden lähes läikkyessä linnan

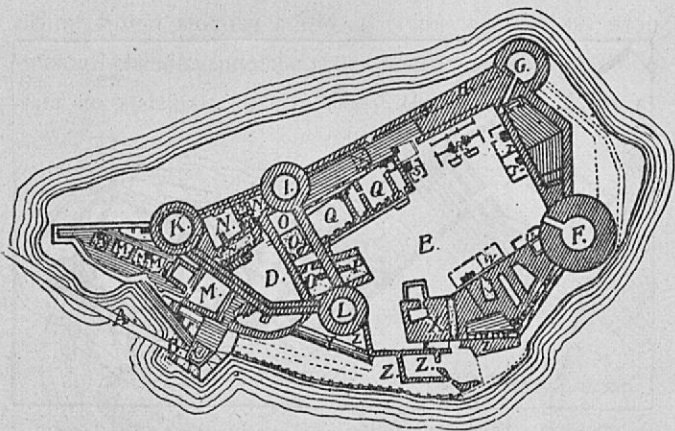

Kuva 3. Linnan ja Tallisaaren varustusten pohjapiirros v:lta 1723.

ympärillä muureja vastaan, puuttuu tilaisuutta linnan ulkopuoliseen varustamiseen, jonka sijaan olisi vahvistettava linnaa muurien sisäpuolisilla vallituksilla.

Vaikeata on näiden tietojen nojalla päättää, millaiset mainitut suojavarustukset eli muurit ovat olleet, ja miten isonpiha tällöin on ollut varustettu. Varmana on kuitenkin pidettävä, että kun isonpihan kaakkoispuolelle, nykyisen paksunsarven kohdalle, mainitaan linnanpäällikön Kustaa Fincken toimesta vuosina 1560—62 rakennetun

vahva pyöreä torni, nimeltä paksutorni (kuv. 4, F), ja pihan koilliskolkkaan vuosina 1602—8 vieläkin jäljellä oleva Kiilintorni, tällöin viimeistään on pihaa ympäröinyt

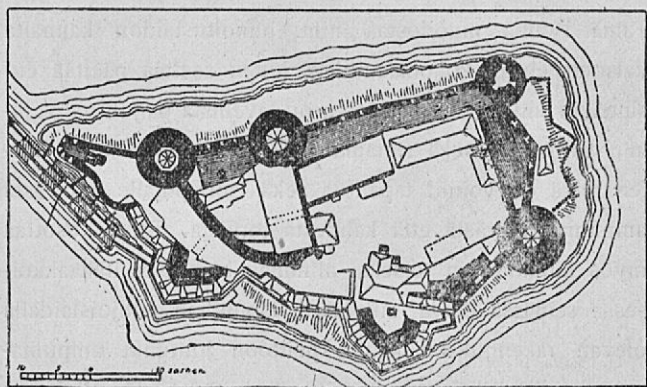
Kuva 4. Linnan pohjapiirros vuodelta 1730.

A lauttasilta. B portti. C portin päällinen puinen sarvi (bastioni). D pikkupiha. E isopiha. F paksutorni. G Kiilintorni. H muurinrikko. I kirkkotorni. K kello-torni. L mustatorni. M linnanisännän huoneet. N vanhoja huoneita ja kellareita. O kellareita, joiden yläpuolella makasiini ja kirkko on. P kanslia (sen alla rappeutunut huone). Q tykki- ja vartijaväen kasarmeja. R upseerikasarmi. S asehuone ja paja. T vanhoja huoneita. U kalkkivaja. V uusi sauna ja pari vanhaa huonetta. X kellareita, joiden päällä on kasarmi, entinen Meslöfin sali. Y valli, puusta ja mullasta tehty. Z vanhoja turmiolla olevia muureja.

semmoinen korkea muuri kuin Kiilin- ja kirkkotornin välillä nykyaikaan asti on säilynyt.

Vuosina 1602—3 rakennettiin nykyisen vesiportin kohdalle uusi esilimna, jonka laadusta ei kuitenkaan ole

lähempiä tietoja. 1700-luvun alulla on nykyisen vesiportin- ja vähänportinsarven kohdalla ollut yksinkertainen bastionilaitos (ks. pohjapiirrosta kuv. 4, C), ja Tallisaarella tenaljisat maavallit ulos- ja sisäänpistävine kulmineen (ks. pohjap. kuv. 3). Muita varmoja tietoja linnan puolustuslaitosten pääasiallisista rakennusvaiheista Ruotsinvallan ajalta ei ole, ja Venäjänvallan aikuisista on mai-

Kuva 5. Linnan pohjapiirros vuoden 1789:n vaiheilta.

nittava vain linnansaaren eteläreunan varustaminen nykyisellä tavallaan, mikä on tapahtunut vuosina 1788—9 lukuunottamatta paksuasarvea, joka on rakennettu vähän myöhemmin samoin kuin linnan ulkopihakin.

Havaintoja tekemällä itse linnassa saattaa sensijaan nähdä useita selviä merkkejä eri rakennusten ja niiden

osain suhteesta toisiinsa sekä linnan muodosta ja kehityksestä aikain kuluessa.

Niinpä on mainittu pikkupihaa ympäröivä rakennusryhmä kolmine pyöreine kulmatorneineen (ks. pohjapiirrosta kuv. 4) katsottava alkujaan olleen itsenäisenä linnana, jonka vahvistuksena on itäpuolella ollut nähtävästi vain matalalla muurilla tai myös vallituksella ympäröity esilinna siihen mahdollisesti kuuluvine ulkovarustuksineen. Tämä ryhmä muodostaa nim. linnoitustaidon kannalta katsoen eheän kokonaisuuden, kuten saattaa päättää ensinnäkin siitä, että sen itäsivu on tavallista paljon vahvemmin varustettu sekä rintama- että sivaisupuolustusta varten, mikä on voinut tapahtua sekä isollepihalle antavasta ampumakäytävästä että kahdesta tornista. Samaa osottaa myös kirkkotornin toiseksi alimman kerroksen itäkaakkiossa seinässä oleva, sittemmin isonpihan pohjoislaidalla olevan rakennuksen kautta peittoon joutunut ampumaukko, jolla ei tietysti ole mitään merkitystä, ellei sen ampuma-alue ole vapaa.

Lisäksi tukee esitettyä mielipidettä se havainto, että linnan rakennustapa ei näytä olleen sama kuin nykyisissä kivirakennuksissa, joissa työ suoritetaan vaakasuorasti alhaalta ylöspäin, vaan sellainen, että rakennus laadittiin osittain. Tämä tapa on ulkomailla ollut käytännössä linnoitusten laadinnassa, ja sen tarkoituksena on saada mahdollisimman pian joku puolustukseen kelpaava raken-

nuksen osa valmiiksi. Olavinlinnaan nähden oli kai erityisen tärkeätä sen takia, että rakennustyötä toimitettiin vihollisen alituisesti hätyytellessä. Ja niinpä näyttääkin, että kirkkotorni, joka muodostaa keskuksen puheena-olevalle vanhimmalle linnanosalle ja käsittää kolme lämmitettävää suojaa, on ensiksi rakennettu. Sitä osottaa m. m. eräs tornin alakerroksessa oleva tukittu ampumakolo, joka antaa lounaaseen eli pikkupihalle päin, ja jonka merkitys muuten olisi käsittämätön.

Missä järjestyksessä muut tämän ryhmän osat ovat rakennetut, ei ole helppoa päättää. Prof. J. R. Aspelin on arvellut linnan juhlasalin eli uudenkirkon tulleen rakennetuksi v:n 1580 vaiheilla, mikä seikka valaisee muurien ja niiden sivuun tehtyjen rakennusten keskinäistä suhdetta toisiinsa.

Mainittu linnanosa on ollut useiden muutosten alainen. Lounaispuolisessa muurissa on kulkenut sisällä käytäviä, joiden valo- y. m. aukkoja vielä näkyy sekä sisä- että ulkopuolella. Tämän muurin lävitse lienee myös linnan pääsisäänkäytävä vanhimpana aikana kulkenut, mutta sen varustuksista ei ulkopuolisten, muurin kylkeen tehtyjen lisärakennusten takia mitään selvää saa. — Pikkupihan pohjoislaidalla oleva muuri on ennen ollut korkeampi, kuten näkyy esim. muurinjätteestä kellotornin itäisivulla. Samallaista muurinjuurta on ajutantinkerroksen läntisimmän kulman kohdalla hyvin korkealle.

Historiallisten tietojen nojalla on mainittu, että isonpihan on täytynyt tulla korkeilla muureilla ympäröidyksi viimeistään samaan aikaan kuin paksutorni ja Kiilintorni rakennettiin. Mutta kun jälkimäinen mainitaan noin puolivuosisataa edellistä myöhemmäksi, on Kiilintornin kohdalla oletettava jo ennestään olleen joku torni, sillä muuten ei saata käsittää tätä niin vaaranalaista linnanolkkaa puolustuskykyiseksi.

Isonpihan muurien korkeus ja osittain suuntakin on ennen ollut toinen kuin nykyään, kuten saattaa havaita Kiilintornin seinässä nähtävistä muurinkatkeamista. Muurit ovat näistä päättäen ulottuneet korkeudelleen aina Kiilintornin tiilimuuraukseen eli melkein tornin yläreunaan asti. Ja suunnan puolesta on pihan itäpuolinen muuri ollut nykyisestä eroava, käyden oikopäätä paksuasarvea kohti. Tästä saattaa päättää niin linnan itä- kuin etelätaholla esiintyvän, ulospäin tylsäkulmaisesti kääntyvän, n. s. fleshimuurien syntyneen vasta myöhemmin, eli 1600-luvun kuluessa.

LINNAN HISTORIASTA. Pähkinäsaaren rauha, jonka jakokirjassa Savon nimi ensi kerran mainitaan yhtenä kolmesta Ruotsille joutuneesta Karjalan kihlakunnasta, keskeyttää runsaan vuosisadan ajaksi kamppailut Savon ja Karjalan omistamisesta lännen ja idän, kahden eri kansakunnan ja uskontokunnan, Ruotsin ja Nowgorodin

välillä. Silloinen raja halkaisi kuitenkin sen Savon, jonka me sillä nimellä tunnemme, ja nykyisen Savonlinnan seutu jäi Suomen-Ruotsin alueen ulkopuolelle.

Mutta 1400-luvun lopulla alkavat pohjolan olot taas muuttua, sitte kuin Moskovan suuriruhtinas Iivana III oli liittänyt Venäjän hajanaiset ruhtinaskunnat suureksi ja mahtavaksi vallaksi, pakottaen myös Nowgorodin tasavallan alamaisuuteensa sekä alkaen ulotuttaa herruuttaan Suomen rajoille asti. Viipurin mahtava isäntä, tanskalais-syntyinen Erik Akselinpoika Tott, joka oli itäistä rajaa valvomassa, sai tällöin Sten Sture vanhemmalta Suomen puolustuksen huostaansa, ja tätä varten perusti hän nykyisen Olavinlinnan Pihlajaveden ja Haapaveden väliseen Kyrönsalmeen, paikalle, joka hallitsi laajain Saimaan- vesistön alueiden vesiliikettä ja sen poikki Savon eri osiin suuntautuvaa maaliikettä.

Linnan perustaminen tsaarin alueelle aiheutti luonnollisesti heti hyökkäyksiä linnaa vastaan, ja kiivaiksi sekä suuremmoisiksi kiihtyivät nämät suuren venäläissodan aikana, jolloin Iivana lähetti lukuisan armeijan Viipuria vastaan ja vihollisuudet puhkesivat liekkiin pitkin koko itärajaa. Ruotsin valta kesti kuitenkin tämän vaaran ja sen torjunnassa oli Olavinlinnalla ynnä sen varusväellä (joka ajoittain, esim. Juhana III:n aikana nousi n. 300:aan, ajoittain oli tuskin 100:kaan), ensimmäinen koetuksensa.

Savo ja sen linna ovat yleensä kuuluneet Viipurin lääniin ja sen lääninherran haltuun. Erityisenä lääninä on Savo ollut m. m. Kustaa Vaasan aikana, jolloin Kustaa Fincke sai Olavinlinnan ja läänin itsenäiseen hallintoonsa. Etupäässä tämän miehen toimesta laajeni Savon asutus sen pohjoisimmillekin perukoille, minne vähitellen muodostui yhä useampia seurakuntia ja pitäjiä. Riitaisuuksia suomen- ja venäjänpuolisten, eli toisin sanoen Savon ja Karjalan asukkaiden välillä yhä kesti, ja partio- eli oikeammin ryöstöretkiä tehtiin usein vihollis-alueelle, kunnes Stolbovan rauhan kautta Karjala (Käkisalmen lääni) tuli liitetyksi Ruotsiin, Venäjän raja siirretyksi kauvas itään, ja Savolle siten saaduksi pitkälinen rauhanaika.

Ruotsin suuruuden aikana, jolloin Käkisalmen ja Pähkinälinna olivat rajalinnoina, laiminlyötiin niin Savon kuin Viipurin linnan varustamista. Verrattain helposti joutuivatkin nämät linnat isonvihan aikana venäläisten haltuun. Olavinlinnaa piirrettiin tällöin v. 1714, jolloin Suomen armeija jo oli peräytynyt Raaheen saakka, lännen eli Laitaatsillan puolelta, ja kaupunki joutui heti vihollisen käsiin. Linnan piiritystä kesti kuusi viikkoa, jonka jälkeen linna antautui, apua kun ei ollut odotettavissa ja koko maakunta jo oli valloitetuna. Rauhanteossa jäi Savo ja Olavinlinna vielä Ruotsin haltuun pikkuvihaan asti. Tällöin valloittivat venäläiset Olavinlinnan syksyllä v. 1742, jolloin heidän pääarmeijansa jo oli edennyt

Helsingin seuduille saakka. — Itse Savo jäi nytkin rauhanteossa Ruotsille, mutta linna ynnä sen lähin ympäristö parin peninkulman laajuudelta länteen, pohjoiseen ja itään päin tuli Venäjän valtaan.

Kolmivuotisessa sodassa, jonka kautta Kustaa III toivoi voivansa valloittaa takaisin Suomen kadotetut alueet, yrittivät ruotsalaiset v. 1788 saada linnaa haltuunsa. Rynnäköstä ei tullut mitään, jonka jälkeen linnaa piirrettiin runsaasti puolitoista kuukautta ilman mitään menestystä.

Tämän jälkeen ryhtyivät venäläiset suuriin parannuksiin ja uudisteluihin linnassa, niinkuin jo ennen on mainittu. Linnan sotainen merkitys kuitenkin melkein kokonaan hävisi Suomen tultua yhdistetyksi Venäjään, ja linna sai jäädä rappeutumaan. 1800-luvun puolivaiheilla siirrettiin miehistön viimeiset tähteet ja ampumaneuvot pois linnasta, jonka jälkeen linna muutamina vuosina oli osittain vankilaksi käytettynä.

Vuosina 1868 ja 1869 ohikulkevain höyrylaivain kipinäistä johtuneiden tulipalojen jälkeen korjattiin linna Suomen valtion toimesta n. 30,000 mk:n suuruisilla kustannuksilla, historiallisena muistomerkkinä säilytettäväksi tuleviin aikoihin.

EDIT STRENGIN
KIRJAKAUPPA

OSAKEYHTIÖ

SAVONLINNA.

PUHELIN 95.

Paikkakunnan parhaiten
varustettu Kirjakauppa.
Myöskin käsitöitä ja
käsityötarpeita.

SAVONLINNAN TUKKUKAUPPA

Omist. Alpo Jordan

SAVONLINNA

Myy
siirtomaatavaroita
ja tehdastuotteita.

Sähköosoite:

Tukkukauppa

Puhelimet:

Konttori	297
Myyntiosasto	311
Yksit. Jordan	11

E. A. Kuutin Perilliset

Savonlinna

Olavinkatu 39.

Puhelin 39.

Leipomo
Kahvila

Savonlinnan Jalkine Oy.

Kansallis-Osake-Pankin talo.

Puhelin 295.

Ensiluokkainen jalkinekauppa.

Savonlinnan Rohdoskauppa

myy kaikkia rohdoskauppa-alaan kuuluvia
aineita, sekä filmiä y. m.
valokuvaustarpeita.

LAURI LAMPILA PUHELIN
N:o 166.

KOTI- JA SIIRTOMAANTAVARAINKAUPPA

Ostaa: Koti- ja metsäeläinten nahkoja,
marjoja, lintuja y. m. maalaistavaraa.

VALOKUVAAMOJA:

„IRIS“, Olavinkatu 10 ja
„SAVO“, Kirkkokatu 12
suositellaan.

== Amatööritöitä tehdään huolellisesti. ==

Kellot, kihlat, koriste- ja hopeatavarat

ostaa jokainen omaa etuansa
valvova parhaiten varustetusta

A. Laitisen kellokaupasta

Yli 20 v. ammattikokemus.
-- Rehellinen liiketoiminta. --

A. Nikula

Kangas- ja sekatavarakauppa

Olavinkatu 38.

Puhelin 292.

Kansallis-Osake- Pankki

Täydellinen pankkiliike.

Ostaa ja myy ulkomaan valuuttaa.

Savonlinnan konttori

Olavin- ja Possenkatujen kulmassa.

Auki 10—2.

Puhelin 34 ja 130.

Myyimme

kaikenlaista Rautakauppa tavaraa
halvimpiin hintoihin.

Kunnioittaen

Rautakauppa **Olavi** Osakeyhtiö.

Savonlinna.

Puh.: 212, 217.

Suomen Maatalous-Osake-Pankki

Tampere, Alajärvi, Hämeenlinna, Jisalmi, Joroinen,
Joutsa, Juankoski, Jyväskylä, Karkku, Keuru, Konne-
vesi, Kuopio, Lapinlahti, Lapua, Längelmäki, Mikkeli,
Mänttä, Nurmes, Oulu, Pälkäne. Savonlinna,
Tervajoki, Viitasaari.

Maatalousväen rahalaitos. Maksaa talletuksista
korkeimman koron.

Samuli Raninen

Savonlinna.

Myy Herkku-, hedelmä- ja sekatarvikeita.

Paikkakunnan parhaiten lajiteltu varasto.

Maanviljelys- Meijeri- y. m. koneet

ostatte edullisimmin maan
vanhimmaista erikoisliikkeestä.

P. Sidorov

Suomal. Kalustokauppa Q/y.

Edustaja Savonlinnassa: Tuure Lehtovirta.
Olavinkatu 49.

Puhelin 227.

KESKI-SAVON KIRJAKAUPPA

Savonlinna . Olavinkatu 45.

Aina varastossa saatavana
kaikenlaatuista suomenkielistä ja
ulkomaalaista kirjallisuutta,
koulu- ja konttoritarpeita sekä
kaikkia paperikauppa-alaan
kuuluvia tavaroita.

AUG. ALHO

SAVONLINNA

Puhelimet 104 ja 187.

Nahkatehdas

Nahka- ja

jalkinekauppa

*Valokuvaus-, kalastus-
ja urheilutarpeita*

*aina runsas ja monipuolinen
varasto.*

Savo-Karjalan Liiketoimisto Oy.

Savonlinna. Satama. Puhelin 66.

*Savonlinna—Säämingin
Osuuskauppa r. l.*

Savonlinna.

Puhelin 33.

Sivukauppa: Pihlajanlahdessa.

Jakelupaikkoja:

Haukiniemessä, Kiilanmäellä,

Kiviapajassa ja Moijilla.

Monipuolinen varasto:

Tasku-, seinä- ja herätyskelloja.

Kellon ketjuja. Silmälaseja.

Ilmapuntareja.

*Italialaisia Mandolineja sekä
niiden osia.*

Sopivia urheilupalkintoja.

*Uistimia sekä uistin- ja pitkäsiimakoukkuja
halvalla*

Kelloseppä Kapro Waltosella

pienen Kauppatorin reunassa.

Hyvä kellojen korjauspaja.

W. JÄRVIÖ O.Y.

SAVONLINNA . PUHELIN 98

Edullinen ostopaikka

Kangastavaroille ja vaateustarpeille.

Alati uudistuva varasto!

Hinnat aina kohtuulliset!

Valokuvaustarpeita,

Urheiluvälineitä,

sekä kaikenlaisia

Koneita ja osia

myy päivän halvimpiin hintoihin

Koneliike A. J. Wiljakainen

Olavinkatu 37. Puhelimet 20 & 279.

Savonlinnan Rauta O.Y.

Lajiteltu varasto: Rakennus-, Laivanvarustus-
ja Metsästystarpeita.

Sähkö-osoite: Rautayhtiö.

Puhelin 75.

Muotiliike Kaisu Hirvonen

Olavinkatu 38 . Puhelin 97.

Ajanmukaisesti varustettu

muotiliike ja kangaskauppa.

Joka viikko saapuu muotiuutuuksia!

Antakaa meille kirjapainotyönne

tehtäväksi. Me teemme
kirjapainotöitä niin alhaisella
hinnalla kuin millä
hyvän työn voi tehdä.

Savonlinnan Kirjapaino Osakeyhtiö

Savonlinna

Linnankatu 19.

Puhelin 147.

Paanasen Jalkineliike

Savonlinna, Olavinkatu 9

Perustettu 1888.

Puhelin 106.

Suurin valikoima

Jalkineita

Muodinmukaisimmat

ja aistikkaimmat kuo-

sit. — Hinnat tunnetusti

halvimmat.

*Kihloja,
Kivi-,
Kanta-,
muisto-*

.....
sormuksia
.....

G. W. Rothman
Kulta- ja kellosepänliike.

*Hopea-,
uushopea esineitä.*

Kulta ja dublee koruja.

KELLOJA y. m.

*Kellojen korjaukset tehdään nopeasti
ja halvalla.*